

A CSODÁK ÉS A HIT

A csoda az emberi tapasztalat látókörébe tartozó esemény, amely lényegénél fogva nem magyarázható meg a tapasztalati szféra (elvileg belátható) saját törvényeiből, és ezért az embert létezésének abban a legmélyebb rétegében szólítja meg, amely áttekinthető tapasztalati világának egészét állandóan kíséri és ugyanakkor felül is múlja: szellemi természetének sajátosság belső feltártságában és egyetemes nyitottságában, amelynek következtében az ember elvileg fogékony a tapasztalat szféráján túli másvilágra és képes arra, hogy közel kerüljön Istenhez. Természetesen az embernek mindig újból nyitották kell tennie létének ezt a rétegét, és szabaddá kell tennie minden evilági kötődéstől és ráakódástól oly módon, hogy egyszerűen realizálja lényének eredeti tágasságát, erősíti hitét, elismeri Istenhez-tartozását és becsületesen elfogadja véges létezését: ezáltal tudatára ébred annak, hogy végső soron mennyire kérdéses a saját horizontja, és így ébren tartja magában azt az alázatos csodálkozást, amelynek állapotában el tudja fogadni, hogy tapasztalati világának azokat az eseményeit, amelyek felelős

vizsgálódás után megmagyarázhatatlannak (és nem pusztán megmagyarázatlannak) bizonyulnak, közvetlenül és szándékosan Isten hozza létre, magukat az eseményeket pedig úgy értelmezi, hogy általuk Isten szólította őt fel történelmi párbeszédre. A Szentírás is tud arról, hogy a csodának feltétele ez a készség, az embernek a hitre való alapvető készsége (Mk 5,34; Lk 18,42 és máshol), a csoda pedig azután a maga részéről a konkrétan megfogalmazott isteni üzenetben való hitet eredményezi (vö. Jn 11,37 és máshol). (...)

A csoda Isten üdvözítő akaratának és belőle fakadó üdvörténeti cselekvésének történeti öntanúsítása a prófétákban (Mózesről kezdve) és mindenekelőtt Jézus Krisztusban. A csoda az ő számukra legelőször is arra szolgál, hogy mint külső jel hitelesítse isteni megbízaton alapuló működésüket, de a csodának ugyanakkor mindig van eszkatológikus (a végső időkre vonatkozó) vonatkozása is, ami különösen Jézus feltámadásának döntő jelentőségű csodájában válik világossá.

Karl Rahner – Herbert Vorgrimler: Teológiai kieszótár

6C ELMÉLKEDÉSRE AJÁNLOTT SZÖVEGEK

1. A MEGSZABADULTAK ÖRÖME

Bement ugyanis a fáraó lovassága, Szekereivel és lovasaival együtt a tengerbe, Az Úr pedig visszabocsátotta rájuk a tenger vizeit, Míg Izrael fiai szárazon keltek át a tenger közepén. Ekkor Mirjám próféta asszony, Áron nővére a dobot kezébe vette, Kiment utána az összes asszony dobokkal, Táncoló karokban, és így énekeltek előttük: „Énekeljünk az Úrnak, mert fenségeset művelt, lovat és lovast a tengerbe vetett!”

Kiv 15,19–21

2. A TÖRTÉNETI ESEMÉNYTŐL AZ ISTENBE VETETT HITIG

Így szabadította meg az Úr azon a napon Izraelt az egyiptomiak kezéből. Amikor aztán látták a tenger partján a meghalt egyiptomiakat, s azt a hatalmas kezet, amellyel az Úr elbánt velük, félté a nép az Urat, és hittek az Úrnak és szolgálójának, Mózesnek.

Kiv 14,30–31

3. TEGYÜK MAGUNKÉVÁ AZ IZRAELITÁK HÁLAADÓ ÉNEKÉT

Énekeljünk az Úrnak, mert fenségeset művelt, Lovat és lovast a tengerbe vetett! Az Úré az én erőm és dicsőségem, Mert ő lett az én szabadulásom. Ő az én Istenem, hadd dicsőítsem, Atyámnak Istene, hadd magasztaljam! Olyan az Úr, mint hős harcos: Mindenható az ő neve. A fáraó szekereit és seregét a tengerbe vetette, Válogatott vezérei elmerültek a Vörös-tengerben. Hullámok borították el őket, Miként a kő, a mélységbe süllyedtek. Jobbodat, Uram, megdicsőíti ereje, Jobbod, Uram, az ellenséget megverte. Dicsőséged nagyságában elgáncsoltad ellenfeleidet, Elengeded haragodat, s az, mint tarlót, megemésztette őket. Haragod kiáradt, s a vizek feltorlódtak, A hömpölygő hullámok falként megálltak, S a tenger közepén a mélységek megdermedtek. (...)

Ki olyan, mint Te, Uram, az istenek között, Ki olyan, mint Te, szentségben dicső, Félelmetes, dicsérendő és csodatevő? Kinyújtottad jobbodat, s a föld elnyelte őket. A népet, amelyet megváltottál, irgalmasan vezetted, Szent lakóhelyedre hatalmaddal elvitted.

Kiv 15,1-13

6D ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Hogy hívják a Biblia második könyvét?

.....

2. Honnan kapta a nevét?

.....

3. Jelölje meg x-szel a helyes választ:

a) Mózes nem volt rabszolga

Helyes

Helytelen

b) A Kiv 2,11–22 szerint Mózeset nem támogatták azok, akinek segíteni akart:

Igaz

Nem igaz

6 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

Bibliai ismeretterjesztő füzetek

Megjelenik a Keresztény Értelmiségi Kör és az Agapé Kiadó gondozásában a Hitélet folyóirat mellékleteként

6A EGY NÉP SZABADULÁSA: A KIVONULÁS

Az izraeliták mindig megemlékeztek a kivonulásról, az Egyiptomból való megszabadulásról. Ezt tartották történelmük legfontosabb eseményének. Isten ezáltal biztosította a nép fennmaradását. Az események fontossága miatt mi is három leckében foglalkozunk a kivonulással:

- A hatodik leckében a nép megszabadulásával, a kivonulással;
- A hetedik leckében a Szövetséget tárgyaljuk, a nép felszentelését Istennek;
- A nyolcadik leckében a pusztai vándorlás megpróbáltatásairól lesz szó.

AZ ELYNOMOTT NÉP

A pátriárkák története Egyiptomban fejeződik be, ahová az éhínség űzte őket. Ez az emigráció igazi csapásnak tűnt, bár a valóságban nem az volt. A Bibliában nem találunk pontos adatokat arról, hogy Jákob fiai mennyi időt töltöttek Egyiptomban (olvassa el a B1-et). Mindenesre tény az, hogy az izraeliták száma növekedett (Kiv 1,7) az Ábrahám-nak adott ígéret értelmében (Ter 12,2; 15,5).

Egyiptom hirtelen elnyomó hatalommá vált Jákob fiai, a „héberék” számára.

A Keresztény Értelmiségi Kör a következő értesítést küldte szerkesztőségünkbe:

Honlapunkon (<http://www.kek.org.yu>) elkészült az az oldal, amelyen keresztül megismerkedhet a Bibliai levelező eddig megjelent anyagával, amit folyamatosan bővíteni fogunk. Megfejtéseiket, válaszaikat, kérdéseiket a kek@tippnet.co.yu e-mail címre várjuk, vagy (levélben): 24000 Subotica, Somborski put 26/a, Srbija i Crna Gora.

Azok részére, akik interneten keresztül szeretnék elküldeni az ellenőrző kérdésekre a választ, MS Word dokumentum formában letölthető a kérdések. A kitöltött ellenőrzőt KIZÁRÓLAG a kek@tippnet.co.yu e-mail címre küldjék. Mi értesítjük önöket, ha megkaptuk az ellenőrzőt. Hasznos és kellemes időtöltést kívánunk mindenkinek!

Tiszteletteljes üdvözlettel a Bibliai levelező szerkesztőinek nevében:

Szabó Károly
a KÉK főtájtára

A jahvista forrás szerint kényszermunkára ítéltettek: rabszolgák voltak (Kiv 1,8–12; 2,11–15);

Az elohista forrás szerint (B2), külön rendelet lépett életbe a fiúgyermek kiirtására (1,15–22);

Isten azonban ilyen körülmények között sem feledkezett meg barátjának, Ábrahámnak a leszármazottairól, különböző beavatkozásokkal sietett megmentésükre. De nem közvetlenül cselekedett, hanem egy külön meghívott és felkészített ember, Mózes révén vitte végbe terveit.

MÓZES

GYERMEKKORA

A Kiv 2,1–10 feltárja előttünk Istennek Mózesre vonatkozó tervét. Isten őt nem csak az újszülöttek elleni rendeltől menti meg, hanem a kényszermunkától is. Mózes sohasem volt rabszolga. Rab rabot nem szabadíthat meg. Ahhoz, hogy valakit megszabadíthass, magadnak is szabadnak kell lenned. Mint Jézusnak, aki mentes volt a büntől és a haláltól.

MENEKÜLÉS A PUSZTÁBA

Mózes nem feledkezett meg héber testvéreiről akkor sem, amikor a fáraó udvarára került. Sokat szenvedett nemzetársai embertelen helyzete miatt, s kereste a lehetőséget, hogyan szabadítsa meg őket. Egy erőszakos cselekedet folytán került a színtérre: megölt egy igazságtalan egyiptomit (2,11–22). Azok viszont, akiken segíteni akart, nem támogatták, hanem felforgatóknak tartották (14 vers). Nem maradt más hátra, mint hogy a pusztába meneküljön. Isten ott várta.

MEGHÍVÁS

Mózes meghívásáról két beszámoló létezik: Kivonulás könyve 3,1-től 4,27-ig és 6,2-től 7,5-ig. Más bibliai helyekhez hasonlóan Mózes meghívása is két elemet tartalmaz:

1. Személyes találkozás Istennel: 3,1–6 és 13–14

Az égő csipkebokor lángján keresztül Isten kinyilvánítja magát Mózesnek, mint az atyák Istene, s így összeköti a múltat a jelenel. Ugyanaz az Isten, aki mintegy

500–600 évvel előtte szólt Ábrahámhoz, most meg akarja szabadítani a hébereket is.

- Ennek az Istennek neve is van: Jahvé, ami különböző formákat öltött: az Élő, Az, Aki Van, Az Örök Létező.
 2. Küldetés: 3,7–12 és 15
- Isten szabadságot akar adni az elnyomottaknak. Meghívja Mózeset, hogy szabadítsa ki testvéreit a szolgaságból és vezesse el őket arra a földre, mely majd tulajdonuk lesz.

□ Mózes azonban vonakodik. Tapasztalatból tudja, hogy nehéz kimozdítani egy elnyomásban szenvedő népet. Nem érzi magát elég erősnek (3,11). Isten azonban ígérettel támasztja alá a meghívást: Én veled leszek! (3,12).

A KISZABADULÁS

Az egyiptomi szabadulást jelek előzték meg és jelek közepeztette zajlott. A jelek által ismerték fel az izraeliták, hogy Isten cselekszik. A jelek megmutatkoztak az egyiptomi csapásokban, a Vörös-tengeren való átkelésnél, a pusztai vándorlás idején (8. lecke).

AZ EGYIPTOMI CSAPÁSOK

A 78. zsoltár hét csapást említ, a 105. viszont nyolcra tud, de fordított sorrendben. A Kivonulás könyvében található beszámolóban ismétléseket, módosításokat, túlzásokat fedezünk fel (hasonlítsa össze a 9,6-ot a 9,20-szal). Ez azért van, mert ebben a szakaszban három beszámoló vegyül, amelyek előbb külön-külön léteztek.

□ Mivel az alapvető kijelentésekben a szövegek megegyeznek, ebből arra következtetünk, hogy valami valóban történt. Nagyszámú természeti katasztrófa megtörténtéről van szó, amelyeknek az volt a céljuk, hogy az elnyomó fá-

raó meglássa Isten akaratát: engedje szabadon a hébereket (olvassa el a B 15-öt).

- Kétségkívül a történelmi események később különleges irodalmi formát kaptak. A tartalom bővült és bizonyos pontig művészi alakot öltött. Nem kell mindig mindent szó szerint venni. A legfontosabb mondanivaló másban rejlik, azaz a csapások kettős hatásában:
 1. az elnyomók igazságos büntetésben részesültek
 2. a választottakat pedig Isten kiszabadította.

A PÁSZKA

Az egyiptomi elsőszülöttek halála, a legnagyobb csapás (Kiv 12,29–30) megelőzte a pászkát. A héberék ártatlan állat vérével jelölték meg otthonaikat. Így Jahve és az Angyal láthatták, hol laknak, és elkerülték őket, miközben az egyiptomiakat sújtották. Az izraeliták az évente ismétlődő pászka ünnepében Jahve átvonulásáról emlékeznek meg.

Számunkra, keresztények számára, az új és igazi pászka Jézus átvonulását jelenti ebből a világból az Atyához. Jézusnak, az igazi, ártatlan húsvéti Bárálynak az átmenetelét a halálból a feltámadásba, hogy teljesen megszabadítson bennünket. (A B4-ben több részletet is talál).

ÁTKELÉS A TENGEREN

Habár nem egyforma módon írnak, a bibliai szerzők megegyeznek abban, hogy gondviselészerű dolog történt az üldözött izraelitákkal, amikor a tengerhez értek. Föld-rengés, tengermozgás, erős szél keletkezett vagy pedig csak Isten szava hallatszott? Mindez nem érdekes. A lényeg az, hogy olyasvalami történt, olyan jel, amiből hit született (Kiv 14,31 – olvassa el a C1–3 szövegeket).

A héberék tudatára ébredtek annak, hogy Jahve, a Szabadító Isten velük van. Ugyanez az Isten mindig velünk marad – velünk, keresztényekkel, akik „átkeltünk” a kereszttség vizén.

6B KIEGÉSZÍTŐ OLVASMÁNYOK

1. A HÉBEREK EGYIPTOMBAN

A Bibliában nincsenek pontos és világos adatok arról, hogy mennyi időt töltöttek a zsidók Egyiptomban. A Kiv 12,40-ben 430 évről esik szó, a Ter 15,13-ban pedig 400 évről. A Ter 15,16 négy nemzedéket említ (ha egy nemzedék átlagéletkorát 40 esztendőben határozzuk meg, akkor ez 160 évet jelent).

Az adatok összeegyeztethetlenségéből egy általános következtetést vonhatunk le: a Bibliában jelentkező számokkal mindig óvatosan kell bánnunk. A szövegmásolás következtében sok hibát lehet véteni. Azonkívül a Bibliában sok számnak szimbolikus jelentése van, s az adatokat nem mindig tudjuk pontosan értelmezni.

2. AZ ELOHISTA HAGYOMÁNY

A Biblia első könyveinek egyik fő forrása az úgynevezett „elohista” forrás, amely Istent „Elohimnak” nevezi egészen a Kiv 3,13–15-ig, ahol Isten kinyilatkoztatja nevét Mózesnek, s ez a név: Jahve. Ezzel szemben a jahvista hagyomány már kezdettől fogva a Jahve nevet használja. Az elohista hagyomány a szamariai királyságban keletkezett a Krisztus előtti VIII. században.

Több törvényt tartalmaz, mint a jahvista hagyomány. Például a Szövetségi Törvény (Kiv 20,22–23,33)

mokviharral, amelyet a „chamsin”, a sivatagi szél okoz. Ez az egyik legrosszabb jelensége az egyiptomi tavasznak. Két-három napig is eltarthat (Kiv 10,22). Ha ezek a természeti csapások egyszerre és különleges vehemenciával jelentkeznek, akkor egyformán isteni jelnek tűnhettek Mózes és a fáraó számára.”

(G.E.Wright, *Bibliai archeológia*)

SÍNAI ILL. HÓREB HEGYE

A Bibliában Sínai hegye annak a hegynek a neve, amelyen Jahve megjelent Mózesnek és megkötötte az ott egybegyűlt néppel a szövetséget. Sínai hegyét Hóreb hegyével is azonosítja a Szentírás. Azt viszont nem tudjuk, hogy hol található. Nevét valószínűleg onnan kapta, hogy a hegyen dívott a Szín-kultusz, holdisten tisztelete. A Kr. u. 4. és 5. századból származó keresztény hagyomány szerint a hegy a Sínai félszigeten keresendő, de abban megoszlanak a vélemények, hogy Dzsebel Szirbalt (1070 m) vagy pedig Dzsebel Muszát (2285) kell-e a kérdéses hegynek tekinteni, hiszen a félsziget délnyugati részén húzódó hegytömbnek két magasabb csúcsa van. A Sínai kifejezés a népi etimológia szerint a seneh szóból származik, ami csipkebokrot (néhol szedret) jelent.

A JAHVE NÉV

A keleti felfogás szerint csak az a valóságos, aminek neve van. A név, amelyet Mózes kap, egyben ígéret is: itt vagyok (veled). A zsidók tiszteletből nem ejtik ki a Jahve nevet, helyette mindig az Adonaj (Úr) szót használják.

A ránk maradt héber szövegekből nem lehet megállapítani, hogy az izraeliták hogyan ejtették ezt a nevet, hiszen a magánhangzókat nem jelölték. Eredetileg tehát Jhv állt a szövegekben. Szent tetragramnak (szent négybetű) is szoktuk nevezni. A magánhangzók jelölését a maszoréták (Kr. u. 750–1000 között élt zsidó szövegkritikusok – a XI. századtól pontozóknak is nevezték őket) vezették be. Ekkortájt azonban a zsidók már rég nem vették ajkukra az Isten nevet.

A bibliai értelmezés szerint a név a hjh vagy a hvh („lenni”) tőből vezethető le: „Én vagyok, aki vagyok”, „Aki van, az küldött engem hozzátok” (Kiv 3,14). A Septuaginta a „lenni” igét „magától létezni” értelemben fogja fel.

Az Adonáj névvel kapcsolatban P. Kahle ezt írja: „Tudjuk, hogy a zsidók által zsidóknak írt görög bibliai szövegekben az Isten neve nincs Küriosznak fordítva, hanem a tetragramma szerepel héber betűkkel írva. Csak a keresztények vezették be helyette a Kürioszt, amikor Isten héberül írt nevével már nem tudtak mit kezdeni.”

A Jahve név használata a Bibliában nem utal arra, hogy bármilyen etimológiának tudatában lettek volna, és az Ószövetségben nincs nyoma annak, hogy a név jelentése köré bármilyen teológia épült volna. Ez a név Isten általános elnevezése, és több mint 6700 alkalommal fordul elő, gyakrabban, mint az össze többi elnevezés együttvéve. Gyakran tartalmazzák személynevek is, amelyek a Je-, Jehu-, Jeho- taggal kezdődnek, és amelyek -ija, -ijás elemmel végződnek (Adonija, Illés, Jeremiás, Izajás, Joakim).

PENTATEUCHUS

A Pentateuchus görögül öt részből álló könyvtekerestet jelent. A Biblia első öt könyvéről van szó (Teremtés, Kivonulás, Számok, Leviták, Második Törvénykönyv), amelyek együttesen egységes egésznek alkotnak. Az Ószövetség Mózesnek tulajdonítja őket. Liturgikus használatban is felmerül ez a gondolat, hiszen a szentmise olvasmányaként Mózes első könyvéből (azaz a Teremtés könyvéből) vagy Mó-

zes második könyvéből (azaz a Kivonulás könyvéből) olvassunk. A zsidók az öt könyvre a Tóra elnevezést is alkalmazták.

ISMÉT A HÁROM FORRÁS

A pászka és a tizedik csapás (az egyiptomi elsőszülöttek megölése) után a fáraó útnak engedti Izrael fiait, hogy a sivatagban áldozatot mutassanak be Jahvének. Amikor megtudja, hogy nincs szándékukban visszatérni, hadseregével utánuk ered; de az üldözők a Vörös-tenger hullámaiba vesznek. (...)

Magát a Vörös-tengeren („Sás-tengeren”) való átvonulást egy a három hagyományból összeszőtt elbeszélés mondja el. A jahvistának tulajdonítják azt, hogy az Úr keleti széllel visszaszorítja a tenger vizét; az elohista szerepelteti Isten angyalát; a papi irat szerint pedig Mózes azzal vágott utat a tengerben, hogy botjával rácsapott a vizekre. Mózes és a nép figyelembe vehetett kedvező természeti jelenségeket; mindazonáltal a Vörös-tengeren való átvonulás annak a gondviselő segítségnek, amellyel a szövetség Istene kísérte népét, egyik legnagyobb, sőt valamennyi között a legtünevényesebb megnyilatkozása volt az egész ószövetség során. Az újszövetség népe, kezdve magával Szent Pállal, úgy tekintette, mint a keresztény üdvösség, nevezetesen a kereszttség előképét (vö. 1Kor 10,1–2).

Szabó Ferenc – Puszkely Mária: Ábrahámól Jézusig

A SZENTÍRÁS CSODÁIRÓL

Amíg a Teremtés könyvét olvastuk, és a pátriárkák korával ismerkedtünk, alig történt olyan rendkívüli esemény, amelyet a Biblia csodának tartott. Bár legendaszerűen, de minden a maga útján ment. Az izraeliták történetében azonban az egyik csoda a másikat éri.

Biztosan rendkívüli események voltak ezek? Ilyen „nagyban” művelte volna Isten népe érdekében a csodákat? Tudjuk, a Szentírás nem a mai értelemben vett történelemkönyv. Leírásai nem helyszíni közvetítések a régmúlt eseményekről. A Biblia hittankönyv. Inkább vallásunk igazságait kell benne keresnünk, mint történelmet.

A Bibliának az a célja, hogy keresztény életre neveljen. Meg vannak ehhez az eszközei is. Ilyenek pl. az irodalmi formák, műfajok. Azt a műfajt választja, amely leginkább célravezető. Néha a történelemszerű leírás, máskor egy vers költői túlzásai, esetleg egy csodás esemény közlése a megfelelő irodalmi forma. Előfordulhat, hogy egy esemény, mely történelmi csodaként hangzik, a képzelet műve. Arra szolgál, hogy megértessen velünk valamilyen vallási tanítást.

Hitünk egyáltalán nem követeli, hogy csodának tartsuk a Szentírást minden egyes rendkívüli tudósítását. Nem is azért mondjuk vagy olvassuk el a csodás eseményeket, hogy egyikünk higgye, másikunk kételkedjék.

A régiek felfogása szerint Isten úgy irányította a világot, és benne népe történetét, hogy sok mindent „sajátkezűleg” intézett el. Kedvükért állandó készültségben volt, cselekedett, ha jónak látta. – Manapság másként gondolhatjuk az Isten gondviselését. A nagy világgépezet vezérlőasztalánál is megszületik egy terv, kifejezésre jut egy akarat. És működni kezd a gépsor: az emberek okossága vagy okatlansága, jósága vagy bűne, a fizika és kémia törvényei, számunkra ismert és ismeretlen erők. Az eredmény sokak szemében csodálatos, másokéban mindennapi. Közülük egyet-kettőt beírtak a Szentírásba és a hívő emberek elgondolkodnak: mit akart ezzel üzeni az Isten?

Solt J., Így értsd az Ószövetséget, 49